

Отже, Постанова від 7 серпня 1932 р. не призвела до масових розстрілів селянства, адже передусім була спрямована проти керівників, які, використовуючи службове становище, вдавалися до розкрадань майна у великих та особливо великих розмірах, а також проти «соціально-чужих елементів», що відповідало завданням політики суцільної колективізації та ліквідації куркульства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперації і зміцнення суспільної (соціалістичної) власності : Постанова ЦВК і РНК СРСР від 7 серпня 1932 р. // Збірник законів і розпоряджень робітничо-селянського уряду Союзу Радянських Соціалістичних Республік. - 1932. - Від. 1. - № 62, арт. 360.
2. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 5488.
3. ЦДАВО України, ф. 8, оп. 15, спр. 293.
4. ЦДАВО України, ф. 8, оп. 15, спр. 367.
5. Держархів Дніпропетровської обл., ф. 1520, оп. 3, спр. 4.
6. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 5489.

Давиденко Валерій Степанович -
доцент кафедри загальноправових
дисциплін Київського національного
торговельно-економічного
університету, кандидат юридичних
наук, доцент

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО ЯК ОСНОВА ЗАХИСТУ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Гуманітарне право - це важлива складова міжнародного права, підґрунтям його є гуманізм як запорука захисту особи в умовах збройних конфліктів. Саме тому завданням міжнародного гуманітарного права є контроль за ситуацією в зоні військових дій, що сприятиме мінімізації страждань і втрат як серед військовослужбовців, так і серед цивільного населення.

В історії світових війн й до формування сучасних інституцій гуманітарного права відомо понад 500 положень, кодексів поведінки, угод тощо, що мали на меті регламентувати ведення бойових дій. Так, слід згадати Кодекс Френсіса Лібера -

професора Колумбійського університету, який у часи громадянської війни між Північчю та Півднем, на прохання Авраама Лінкольна, розробив інструкції для збройних сил США. У 1863 р. цей Кодекс набув чинності й мав неабияке значення, оскільки був першою спробою кодифікації законів і звичаїв війни. Водночас, на відміну від першої Женевської Конвенції (1864 р.), кодекс Френсіса Лібера так і не набув офіційних договірних повноважень для обох сторін, оскільки його цільовим призначенням була регуляція певних дій лише північної армії.

Сучасне гуманітарне право структурно поділяється на женецьке та гаазьке. Женевське право, тобто безпосередньо гуманітарне право, охороняє інтереси поранених військовослужбовців та осіб, які не беруть участі в бойових діях. Гаазьке право, або «право війни», обумовлює права й обов'язки обох сторін військового протистояння під час проведення військових операцій та обмежує вибір засобів знищення живої сили чи спричинення іншої шкоди.

Засновники гаазького права також переймалися ідеалами гуманізму. Проте його метою вважали регуляцію військових дій, а отже, брали до уваги поняття військової необхідності й збереження держави [1, с. 10].

Із підписанням у 1864 р. першої Женевської конвенції (складової женецького права) і Санкт-Петербурзької декларації 1868 р. як компонента гаазького права міжнародне гуманітарне право набуло багатоаспектного характеру. Тенденція розглядати принципи цього права як узагальнений вияв природних прав людини поступово трансформувалась у доктрину міжнародного публічного права, відповідно до якої міжнародне гуманітарне право незалежно від його походження повинно цілком ураховувати чинні міжнародні положення [2, с. 19].

Водночас, щоб досягти певного результату, міжнародні правові положення мають бути враховані в національному законодавстві, що власне і є передумовою їх реалізації.

На думку українських учених-юристів, важливим є, з одного боку, встановлення норм міжнародного гуманітарного права, навіть якщо представники держав-учасниць упевнені в тому, що розробляючи їх, вони врахували реальний стан справ, забезпечення умов, за яких будь-які повсякденні потреби ніколи

не зможуть виправдати відхилення від цих норм. З іншого боку, необхідно гарантувати практичну реалізацію цих норм, адже перешкодою для їх виконання може бути низка факторів (сприяння певною державою порушенню зазначених норм її комбатантами, незадовільна військова підготовка та недостатня військова дисципліна, незнання військовослужбовцями положень міжнародного гуманітарного права) [3, с. 129-130].

Важко собі уявити, що в XXI ст. після Другої світової війни, Російська Федерація, яка позиціонує себе найбільшим у світі миротворцем, фактично стане загрозою миру та світового спокою.

За сучасних умов неоголошеної збройної агресії Російської Федерації проти України (безпосередня участь російських військових частин у бойових діях), анексії частини її території, матеріально-фінансової та збройної підтримки терористичних бандформувань на Сході України, викрадення або безпідставного затримання громадян України та їх утримання на території Федерації, руйнування українських міст і селищ, убивства мирних громадян, й за цих обставин - брутальне нехтування російською стороною положеннями Міжнародного гуманітарного права - це вже не абиякі правопорушення. Саме тому 27 січня 2015 р. Верховна Рада України визнала Російську Федерацію країною-агресором.

В умовах світового прогресу й гуманізації міждержавних, міжетнічних, міжконфесійних відносин Російська Федерація перейшла рубікон мислимих і немислимих порушень положень національного та міжнародного законодавства, набула якостей держави-терориста, держави, що культивує реакційні диктаторські режими в інших країнах (Північна Корея, Сирія тощо).

На нашу думку, доцільно згадати й втручання Росії в політичні процеси інших країн, наприклад, хакерське втручання спецслужб Росії у виборчий процес США, щоб применшити показники Демократичної партії. Держсекретар США Джон Керрі нещодавно оприлюднив заяву протесту, що дії Росії в Сирії потребують розслідування стосовно вчинення воєнних злочинів.

Таким чином, розв'язання згаданих проблем виключно в межах національного законодавства - це лише частина потенційних можливостей України. Безперечно, у межах кримінальних проваджень належить документувати всі докази,

що викривають російську сторону, її політичних і військових лідерів у міжнародному тероризмі, злочинах проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Зазначені матеріали мають бути долучені до проваджень на міжнародному рівні з подальшим їх розглядом у міжнародному судовому органі.

У цьому контексті слушною є думка А. Найера стосовно того, що проблему кримінального покарання за грубі та масові порушення прав людини, зокрема воєнні злочини проти людства, неможливо розв'язати в межах національного правосуддя. Тому всі ці злочини, у якій би країні їх не вчиняли, повинні бути підсудні виключно міжнародним судовим органам [4, с. 19].

Оцінюючи обстановку в АР Крим та на Сході України, доцільно визнати необхідність активізації дій української сторони з питань підготовки правових підстав та умов для відшкодування матеріальної шкоди з боку агресора.

Відшкодуванню підлягає матеріальна шкода (пряма та побічна). Учасник збройного конфлікту, яким міжнародна спільнота визнала Російську Федерацію, і котрий порушує положення міжнародного гуманітарного права, зобов'язаний у певних випадках виплачувати компенсацію, а також нести відповідальність за вчинки своїх збройних сил. Навіть спільна для всіх женевських конвенцій стаття (51/52/131/148) підкреслює, що жодну зі сторін не буде звільнено від відповідальності за тяжкі правопорушення [5, с. 207].

Таким чином, матеріальна відповідальність полягає у відшкодуванні Російською Федерацією завданих матеріальних збитків Україні шляхом реституції, тобто відновлення матеріального положення, та репарації - грошової або іншої компенсації матеріальної шкоди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пикте Ж. Развитие и принципы международного гуманитарного права / Ж. Пикте. - 2-е изд., испр. - М. : Международ. Комитет Красного Креста, 2001. - 112 с.

2. Свинарски К. Основные понятия и институты международного гуманитарного права как системы защиты человека / К. Свинарски. - М. : Международ. Комитет Красного Креста, 1997. - 72 с.

3. Міжнародне гуманітарне право : навч. посіб. / за заг. ред. В. П. Базова. - Київ : Варта, 2000. - 176 с.

4. Найер А. Военные преступления. Геноцид. Террор. Борьба за правосудие / А. Найер. - М. : Юристъ, 2000. - 368 с.

5. Военні аспекти міжнародного права : навч. посіб. / за заг. ред. В. Б. Толубка. - Вид. 2-ге доопрац. - Київ : Азимут-Україна, 2004. - 240 с.